

Streszczenie rozprawy doktorskiej
Twierdze na Śląsku (1871-1918). Niemiecka teoria i praktyka fortyfikacji
Stanisław Kolouszek

Fortyfikacja jest nauką, służącą wynajdowaniu metod przekształceniu krajobrazu w ten sposób, by broniący się mógł wykorzystać wszelkie właściwości terenu na swoją korzyść z jednoczesnym utrudnieniem przeciwnikowi prowadzenia napaści. Teoria i praktyka umacniania terenu zmieniała się przez wieki, przechodząc kolejne etapy ewolucji. W ciągu wielu wieków, palisady i mury miast starożytnych, zastępowane były coraz doskonalszymi budowlami warownymi. Szczególnym momentem owego ewolucyjnego rozwoju fortyfikacji, a szerzej techniki i technologii w ogóle, był przełom XIX i XX wieku. Moim celem w niniejszej rozprawie doktorskiej jest przedstawienie rozwoju niemieckiej fortyfikacji i sztuki fortyfikacyjnej na przykładach twierdzy głogowskiej, kłodzkiej, nyskiej i wrocławskiej.

Podstawą źródłową dla niniejszej pracy, są zbiory archiwalne, oraz literatura fortyfikacyjna końca XIX i XX wieku, w tym zwłaszcza różnego rodzaju podręczniki, regulaminy, przepisy techniczne i innego typu normatywy. Szczególnie cennym w tworzeniu tej pracy zasobem archiwalnym, dysponuje niemieckie *Bundesarchiv-Militärarchiv*, w którym zgromadzono znaczną część dokumentacji stanowiącej spuściznę po naczelnym organach wojsk inżynieryjnych, odpowiedzialnych za budownictwo warowne. Niezwykle cenne materiały, wykorzystane w niniejszej pracy, przechowywane są w *Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz*, są to zwłaszcza projekty dzieł fortyfikacyjnych oraz kartograficzne załączniki planów mobilizacyjnych.

Pracę tę, podzieliłem na cztery rozdziały. Rozdział pierwszy, poświęciłem omówieniu rozwoju teorii fortyfikacji na gruncie niemieckim, oraz jej praktycznemu zastosowaniu w twierdzach śląskich. Rozdział drugi dotyczy ewolucji techniki fortyfikacyjnej. Trzecia część pracy, służy omówieniu praktycznego działania twierdzy, a więc mobilizacji twierdzy rozumianej jako przygotowanie warowni do działań wojennych. W ostatnim rozdziale opisałem funkcjonowanie w twierdzach kadr wojskowych oraz ich strukturę, a także ograniczenia dotyczące przebywającą w warowniach ludność cywilną.

Rozprawa niniejsza stanowi próbę wypełnienia istniejącej luki w badaniach zarówno nad historią fortyfikacji, jak i historią Śląska.

Summary of the doctoral dissertation
Fortresses in Silesia (1871-1918). German theory and practice of fortifications
Stanisław Kolouszek

Fortification is the science of finding methods to transform the landscape in such a way that the defender can use the terrain to his advantage while making it more difficult for the enemy to attack. The theory and practice of fortification has changed over the centuries, undergoing successive stages of evolution.

Over many centuries, the palisades and walls of ancient cities were replaced by more and more perfect fortifications. A special moment of this evolutionary development of fortifications, and more broadly of technique and technology in general, was the turn of the 19th and 20th centuries. My goal in this doctoral dissertation is to present the development of German fortifications and fortification art on the examples of the Głogów, Kłodzko, Nysa and Wrocław fortresses.

The source basis for this work are archival collections and fortification literature of the late 19th and 20th centuries, in particular various manuals, regulations, and similar instructions. The German Bundesarchiv-Militärarchiv has a particularly valuable archival resource, in which a significant part of the documentation constituting the legacy of the chief organs of the engineering troops responsible for fortified construction has been collected. Extremely valuable materials used in this work are stored in Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz, these are especially designs of fortification works and cartographic annexes to mobilization plans.

I have divided this work into four chapters. The first chapter is devoted to discussing the development of the theory of fortifications in Germany and its practical application in Silesian fortresses. The second chapter deals with the evolution of the fortification technique. The third part of the work is to discuss the practical operation of the fortress to prepare the stronghold for military operations. In the last chapter, I described the functioning of military personnel in the fortresses and its structure, as well as the limitations affecting the civilian population living in the fortresses.

This dissertation is an attempt to fill the existing gap in research on both the history of fortifications and the history of Silesia.

